

از امروز تا صبح شنبه برای تبادل افکار کافی نباشد تصور نمیکنم که این مملکت در دوره دوساله مجلس شورای ملی بتواند قادر باشد تصمیمات خیلی سریعی بشود از همین نقطه نظر است که بنده هیچ علتی نمی بینم که مجلس در روز شنبه که روز عادی جلساتش میباشد تشکیل گردد ولی بالاخره یقین دارم که عقیده من مغلوب آراء اکثریت خواهد شد.

نایب رئیس — مذاکرات کافی نیست؟ آقای نصرت الدوله پیشنهاد کردند که جلسه روز یکشنبه تشکیل شود.

آقا سید یعقوب — اجازه میفرمایند.

نایب رئیس — گفتند مذاکرات کافی است. کسانی که با پیشنهاد شاهزاده نصرت الدوله موافقت قیام نمایند (اکثر قیام نمودند)

نایب رئیس — تصویب شد جلسه روز یکشنبه ساعت ۱۰ قبل از ظهر خواهد بود.

مجلس نیمساعت بعد از ظهر ختم شد

رئیس مجلس شورای ملی **موتمن الملک**

جلسه ۱۶

صورت مشروح مجلس صبح یوم یکشنبه (۱۶) شهر ذیحجه الحرام ۲۹ مطابق ۲۹ برج اسد ۱۳۰۰

مجلس یکساعت و ربع قبل از ظهر در تحت ریاست آقای موتمن الملک تشکیل گردید (صورت مجلس یوم پنجشنبه ۱۳ را آقای مستشار - السلطنه قرائت نمودند)

رئیس — نهایت به صورت مجلس مخالفی نیست؟

آقا سید یعقوب — چرا در صورت مجلس راجع بتعیین جلسه مختصری از مخالفت آقای سردار معظم خراسانی با تاخیر جلسه بروز یکشنبه ذکر نمود لیکن ابداً ذکر از پیشنهاد بنده که معتقد بودم جلسه روز یکشنبه تشکیل گردد نمی نماید.

رئیس — مقصودتان اینست که اظهار مخالفت جنابعالی هم در صورت مجلس نوشته شود. **آقا سید یعقوب** — مقصود اینست که اظهاری بشود.

رئیس — غیر از این اعتراضی نیست **میرزا سید حسن کاشانی** — در صورت مجلس در انتخاب رئیس کلمه اتفاق ذکر نشده در صورتیکه ۶۵ نفر در مجلس حاضر بودند و تماماً با اتفاق رأی دادند.

رئیس — نظامنامه مجبور نمی کند که کلمه اتفاق نوشته شود. دیگر اعتراضی نیست (اظهاری نشد)

رئیس — صورت مجلس تصویب شد دستور امروز انتخاب هیئت رئیسه دائمی است ولی اگر مجلس موافق باشد بدو راپورت راجع بنمایندگان بار فروش قرائت شده و بعد داخل دستور شویم. مخالفی نیست؟

نصرت الدوله — چون وقت تنگ است تصور میکنم آراء بطول خواهد انجامید اگر

آقایان موافقت فرمایند خوب است اول هیئت رئیسه دائمی معین شود.

رئیس — بنده گمان می کنم قرائت راپورت چندان وقتی لازم نداشته باشد چون اگر مخالفی باشد موکول بجلسه بعد می شود و اگر موافق باشند رأی گرفته میشود در هر حال بیش از ده دقیقه طول نخواهد کشید (بعضی تصدیق کردند)

رئیس — آقای آقاشیخ محمد جواد (احضار برای قرائت راپورت)

(آقای آقاشیخ محمد جواد در محل نطق حاضر و راپورت فوق الذکر را بضمون ذیل قرائت نمودند.)

انجمن نظارت مرکزی بار فروش در چهارم ذیحجه ۱۳۲۸ انعقاد یافته اعلان انتخابات رامطابق مقررات قانون منتشر کرده اند ده روز پس از نشر اعلان تا (۱۲) مجرم تعرفه توزیع نموده اند از

چهاردهم محرم الی ۱۹ اخذ رأی کرده اند چهارشنبه نظارت جزء در نور - تنکابن - آمل - مشهد سر تشکیل نموده اند تا هفدهم صفر آراء نقاط چهارگانه

باتجمن نظار مرکزی رسیده. در مرکز و چهار نقطه جزء ۱۳۵۰۰ تعرفه داده شده است در ۲۵ صفر شروع باستخراج آراء کرده اند روز دوم

قرائت آراء بر حسب حکم تلگرافی وزارت داخله انتخابات بارفروش توقیف شده از طرف نظار باین حکم وزارت داخله اعتراض کرده اند در دوم

ع (۱) مجدداً بر حسب حکم ثانوی وزارت داخله توقیف مرتفع و امر باستخراج آراء کرده اند ولی در دوسیه اسنادی که جهت توقیف انتخابات از آن

فهمیده بشود وجود ندارد معلوم نیست بچه علت وزارت داخله انتخابات را توقیف کرده اند بالاخره پس از رفع توقیف بقیه آراء قرائت شده آقای

نظام الدوله با اکثریت (۵۳۳۰) و آقای نصیر - السلطنه با اکثریت (۴۳۶۱) بسمت نمایندگی مجلس شورای ملی انتخاب شده اند پس از قرائت

آراء و تشخیص اکثریت بحکم وزارت داخله یک شعبه نظارت در کجور تشکیل داده (۱۵۰۰) ورقه توزیع کرده اند در نتیجه استخراج آراء حوزه

کجور مقداری بر عده آراء اشخاصی که سابقاً اکثریت داشته اند افزوده میشود و تغییر باصل انتخابات نمی دهد دو ورقه شکایت بامضای جمعی نظار رسیده انجمن

و شعبه شکایت آنها را وارد نداشتند نظر بحسن جریان انتخابات شعبه اول صحت انتخابات بارفروش و نمایندگی آقایان نظام الدوله و نصیر السلطنه را تصدیق می نماید

رئیس — وکالت آقای نظام الدوله موضوع بحث است نسبت بنمایندگی ایشان مخالفی نیست؟ **محمد هاشم میرزا** - بنده مخالفم

آقا سید یعقوب - بنده مخالفم **رئیس** — پس میماند برای جلسه دیگر نسبت بوکالت آقای نصیر السلطنه مخالفی نیست؟ (اظهاری نشد) رأی میگیریم بنمایندگی ایشان

آقایانیکه نمایندگی آقای نصیر السلطنه را تصویب می کنند قیام نمایند (اکثر نمایندگان قیام نمودند)

رئیس — تصویب شد قبل از شروع بتعیین هیئت رئیسه دائمی لازم است خاطر آقایان را متذکر کنم که آقای ارباب کیخسرو که فعلاً بواسطه

کسالت مزاج غایب با اجازه و در خارج شهر هستند صورت مشروح و مفصل از اعمال و محاسبات خود در

شش ساله دوره فترت نوشته و بمجلس فرستاده اند که قرائت شود. گمان میکنم تمجیدات بنده در این

موقع از آقای ارباب کیخسرو زائد باشد زیرا آقایانی که در دوره دوم و سوم مجلس بوده اند بخوبی از درجه

لیاقت و فعالیت و کاردانی ایشان مسبوق و مستحضرند (گفته شد صحیح است) شرحیکه ایشان نوشته اند بسیار مشروح و مفصل است مطابق نظامنامه داخلی

مجلس بدو بایستی بکمسیون محاسبات رفته و در آنجا بدقت ملاحظه نموده و بعد بمجلس مراجعه دهند و پس از آنکه از کمسیون مراجعت نمود مشروحاً قرائت خواهد شد.

رئیس — آقای سردار معظم (اجازه نطق) **سردار معظم** — بنده خیال داشتم که شرحی در زمینه خدمات آقای ارباب کیخسرو عرض نموده

و اظهار تشکر نمایم ولی چون مطلب رجوع به کمسیون میشود و از کمسیون راپورت مشروح آن بمجلس خواهد آمد لذا برای اظهار تشکر موقع

خواهم داشت این است که فعلاً عرضی ندارم. **رئیس** — آقای حاج شیخ اسداله (اجازه)

حاج شیخ اسدالله — یک قسمت از این مطلب که راجع بمحاسبات است البته بکمسیون رجوع خواهد شد ولی راجع بخدماتی که آقای

ارباب کیخسرو در دوره فترت نموده اند و زحمتیکه در برقراری مجلس متحمل شده بحال اولیه نگاه داشته

اند (که اگر فی المثل یک اندازه سستی از جانب ایشان بروز میکرد بنده شخصاً تصور میکنم که ترتیبات مجلس ابداً بوضع حالیه باقی نبوده و مجلس

شورای ملی برای تأسیس مجلس جدید مجبور بود مخارج فوق العاده را متحمل شده و بالاخره باشکالات

زیادی برخورد) علیهذا لازم میدانم تشکرات خود را در همین جلسه معروض دارم (گفتند صحیح است)

رئیس — آقای آقا سید فاضل (اجازه) **آقا سید فاضل** — بنده نیز میخواستم راجع

بخدمات و زحماتی که آقای ارباب کیخسرو در حفظ اساس مجلس متحمل شده اند تشکرات خود را معروض دارم ولی همان قسم که آقای سردار معظم فرمودند

چون این مسئله از کمسیون بمجلس راپورت میشود در آنوقت برای عرایض خود موقع خواهم داشت معهداً لازم است متذکر گردم که بایستی مجلس خدمات ایشان را قدر بدانند (بعضی تصدیق نمودند)

رئیس — بنده نیز خدمات آقای ارباب کیخسرو را قبلاً تصدیق نمودم ولی چون مطابق معمول این نوع مسائل بایستی بکمسیون محاسبات مراجعه شود لذا گمان میکنم این مذاکرات در آن موقع باید گفته شود. انتخابات امروز عبارت خواهد

بود از دونایب رئیس، چهارمنشی - و سه مباشر ابتدا شروع میکنیم بانتهای نواب رئیس و انتخاب آنها فردی خواهد بود قبلا يك نایب رئیس انتخاب شده و در ثانی نایب رئیس دیگر. (در این موقع اوراق آراء توزیع و چند نفری از نمایندگان برای اخذ مهره تفتیشیه و تسلیم اوراق رأی خود حرکت نمودند)

رئیس - قبل از آنکه بنده اعلام کنم نمی بایست تشریف بیاورید مراجعت کنید بنشینید و پس از اعلام تشریف بیاورید. (آقایان مزبور مراجعت و در کرسیهای خود جلوس نمودند)

رئیس - تکلیف رأی دادن اینست که هر يك از آقایان تشریف آورده بدو يك مهره تفتیشیه گرفته بعد از اخذ مهره رأی خود در ظرف نانی انداخته و بعد تشریف میآورند بالا مهره تفتیشیه در این ظرف که بالا گذارده شده میاندازند و بجای خود مراجعت مینمایند. (آقایان نمایندگان بترتیب مذکور رفتار نموده و برای استخراج آراء آقایان سلطان العلماء و آقا سید حسن مدرس و آقای وقار الملک بحکم قرعه معین و آقای وقار الملک مهره های تفتیشیه را شماره نموده و تعداد آن ۶۴ بود (آقای حاج آقا اجازه نطق خواستند از طرف آقای رئیس اجازه داده نشد و آقای وقار الملک اوراق را نیز شماره نموده ۶۴ عدد بود)

رئیس - آقای حاج آقا راجع بقرعه می خواستید چیزی بفرمائید؟

حاج آقا - خیر عرضی ندارم اشکالی بنظر بنده رسیده بود ماده دوم رفع آن اشکال را نمود. (آقای وقار الملک صورت آراء را قرائت نمودند و بطوریکه ذیلامندرج است نتیجه حاصل شد)

آقای امیر اعلم ۴۲ رأی - آقای مدرس ۹ رأی
آقای سردار معظم خراسانی ۳ رأی و ورقه سفید علامت امتناع ۳ رأی آقای مستوفی

الممالک ۲ رأی - آقای سلطان العلماء ۲ رأی - آقای میرزاهاشم آشتیانی ۱ رأی آقای نصرت الدوله ۱ رأی - آقای سلیمان میرزا ۱ رأی - آقای حکیم الملک ۱ رأی - آقای مصمصام السلطنه ۱ رأی - آقای مشیر الدوله ۱ رأی

رئیس - آقای امیر اعلم با کثرت ۴۲ رأی از ۶۴ نفر رأی دهندگان بسمت نیابت ریاست انتخاب شدند حالا شروع بانتهای نایب رئیس دیگر خواهد شد

امیر اعلم - اجازه میفرمائید؟

رئیس - بفرمائید.

امیر اعلم - از این حسن ظن آقایان نمایندگان بسیار متشکرم.

(مجدداً اوراق رأی توزیع گردید)

رئیس - آقایانی که رأی خودشان را نوشته اند تشریف بیاورند (آقایان نمایندگان بترتیب سابق الذکر مهره تفتیشیه اخذ و اوراق رأی خود را تسلیم نمودند و پس از شماره اوراق رأی و مهره های تفتیشیه تعداد هر يك ۶۳ و پس از استخراج

آراء بترتیب ذیل نتیجه حاصل گردید:

آقای مدرس ۳۹ رأی - آقای تدین ۸ رأی
آقای سلیمان میرزا ۳۱ رأی - آقای میرزاهاشم آشتیانی ۲ رأی - آقای مستوفی الممالک ۲ رأی - آقای آصف الممالک ۲ رأی - آقای حکیم الملک ۱ رأی - آقای حاج آقا شیرازی ۱ رأی - آقای عمید السلطنه ۱ رأی - آقای سردار معظم خراسانی ۱ رأی و ورقه سفید علامت امتناع ۳ رأی

رئیس - آقای مدرس با کثرت ۳۹ رأی از آراء ۶۰ نفر رأی دهندگان انتخاب شدند (گفته شد از شصت و سه نفر)

رئیس - سه نفر امتناع نبوده و ورقه سفید داده بودند (بعضی تصدیق نمودند)

مدرس - بنده کرا را از آقایان تقاضا کرده ام که مرا از این خدمت معاف دارند ولی چون مدت این انتخاب یکماه و نیم بیشتر نیست صلاح دید آقایان را قبول میکنم ولی در آینه امیدوارم مرا از این خدمت معاف فرمائید

رئیس - بنده نسبت بحق خودم از این رأی که آقایان داده اند متشکرم

نصرت الدوله - همه متشکرنم

رئیس - شروع بانتهای آقایان منشیان می شود چهارمنشی بانتهای جمعی باین معنی شود (در این وقت اوراق توزیع و اخذ آراء بعمل آمد)

رئیس - آقایان مستخرجین تشریف بیاورند. (آقایان مدرس و سلطان العلماء و وقار الملک حاضر و شروع به تعداد و استخراج آراء نمودند و نتیجه اینطور حاصل شد). مهره های تفتیشیه و اوراق رأی هر يك ۶۳

آقای آصف الممالک ۴۵ رأی - آقای امیر ناصر ۳۴ رأی - آقای سهام السلطان ۳۹ رأی - آقای ملک الشعراء ۳۰ رأی - آقای میرزا براهیم خان ۱۹ رأی آقای فهیم الملک ۱۶ رأی - آقای آقامیرزا ابراهیم قمی ۸ رأی - آقای شیخ الاسلام ملایری ۷ رأی - آقای بیان الدوله ۷ رأی - آقای عماد السلطنه طباطبائی ۴ رأی - آقای سلیمان میرزا ۳ رأی - آقای نصیر دیوان ۳ رأی آقای آقامیرزاهاشم آشتیانی ۲ رأی - آقای عمید الممالک ۲ رأی - آقای رکن الملک ۱ رأی - آقای تدین ۲ رأی - آقای منتصر الملک ۲ رأی - آقای مساوات

۱ رأی - آقای جلیل الملک ۱ رأی - آقای احتشام الدوله ۱ رأی - حاج میرزا اسدالله خان ۱ رأی - آقای سردار معظم خراسانی ۱ رأی - آقای مستشار السلطنه ۱ رأی - آقای وقار الملک ۱ رأی - آقای دکتر لقمان ۱ رأی - لایق ۱ اسم - ورقه سفید علامت امتناع ۲

رئیس - ۳ نفر از آقایان منشیان با کثرت انتخاب شده اند که عبارتند از آقای آصف الممالک با کثرت ۴۵ رأی و آقای امیر ناصر با کثرت ۳۴ رأی و آقای سهام السلطان با کثرت ۳۹ رأی ولی منشی چهارمی چون اکثریت ندارد بایستی تجدید شود

چون فردا تعطیل و روز سه شنبه هم عید غدیر است و بایستی حضور اعلیحضرت همایونی مشرف شد جلسه آئینده بروز چهارشنبه باید موقوف شود بعقیده بنده اگر آقایان موافق باشند خوبست تشکیل جلسه را بامروز عصر قرار بگذاریم تا یک نفر منشی و ۳ نفر مباشرین انتخاب شده و ضمناً در پایان آن از بعضی امورات فوری مذاکره شود. (جمعی تصدیق نمودند)

رئیس - پس جلسه امروز عصر دو ساعت قبل از غروب خواهد بود (مجلس نیم ساعت بعد از ظهر ختم شد)

صورت مشروح مجلس عصر مورخه

یکشنبه ۱۶ ذی حجه ۱۳۰۶ مطابق ۲۹

برج اسد ۱۳۰۶

مجلس نیم ساعت قبل از غروب در تحت ریاست آقای موتین الملک تشکیل گردید (صورت مجلس صبح را آقای امیر ناصر قرائت نمودند)

رئیس - نسبت بصورت مجلس مخالفی نیست

آقا سید یعقوب - در صورت مجلس نوشته شده انتخبات مازندران خوب است نوشته شود انتخبات بارفروش

رئیس - صحیح است بارفروش نوشته خواهد شد

آصف الممالک - بعد از انتخاب سه نفر منشی در جلسه قبل آقای رئیس فرمودند که نسبت به يك نفر دیگر اکثریت حاصل نشده و باید در ثانی رأی گرفته شود این مسئله نوشته نشده

رئیس - این فقره هم اصلاح میشود دیگر اعتراضی نیست (گفته شد خیر)

رئیس - صورت مجلس با این دو فقره اصلاح تصویب شد - دستور امروز انتخاب يك نفر منشی و سه نفر مباشر میباشد ولی قبلاً (اگر مخالفی نباشد) نسبت به رایپورت شعبه راجع بنمایندگی آقای آقا میرزا طاهر تنکابنی که قرائت شده بود و آقای محمد هاشم میرزا مخالف بودند چون رفع سوء تفاهم آقای محمد هاشم میرزا شده است رأی گرفته شود (بعضی تصدیق نمودند)

رئیس - آقای محمد هاشم میرزا اظهاری دارید

محمد هاشم میرزا - بلی البته خاطر آقایان مسبوق است که چند روز قبل بنده با انتخبات آقای تنکابنی مخالفت کردم و تقاضا کردم کمیسیون تعیین شود که اظهارات خود را در آن کمیسیون بعرض آقایان برسانم یا قانع شوم یا اگر قانع نشدم بر مخالفت خود بیفزایم و فعلاً بطور مختصر عرض میکنم که مخالفت بنده در مورد نمایندگی آقای میرزا طاهر برای این بود که شنیده بودم معزی الیه رئیس کمیته دموکرات بوده اند و بیانیه صادره از کمیته را که راجع بتصویب قرارداد بوده امضاء کرده اند و چون امضاء چنین بیانیه را بنده مضر و منافی بامصالح